

Bankarski ugovori

Batić, Jero

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Dubrovnik / Sveučilište u Dubrovniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:155:301841>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Dubrovnik](#)



SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
ODJEL ZA EKONOMIJU I POSLOVNU EKONOMIJU

JERO BATIĆ
BANKARSKI UGOVORI
BANK AGREEMENTS
ZAVRŠNI RAD

Dubrovnik, 2022.

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
ODJEL ZA EKONOMIJU I POSLOVNU EKONOMIJU

BANKARSKI UGOVORI

BANK AGREEMENTS

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Trgovačko pravo

Studij: Poslovna ekonomija

Vrsta studija: sveučilišni

Razina: preddiplomski

Studijski smjer: Marketing

Mentor: prof.dr.sc. Branka Milošević Pujo

Student: Jero Batić

JMBAG: 0275070483

Dubrovnik, lipanj 2022.

SAŽETAK

Završni rad bavi se proučavanjem vrsta bankarskih ugovora koji su određeni prema Zakonu o obveznim odnosima (ZOO). U radu je obrađena teorijska podloga odnosno analiza obilježja, pojmova, ugovaranja, nastanka, prekida, itd. bankarskih ugovora. Svi bitni faktori i sve bitne značajke bankarskih ugovora, koji se temelje prema Zakonu o obveznim odnosima, su obrađeni i analizirani.

Ključne riječi: Banka, Ugovori; ZOO

ABSTRACT

This thesis analyses types of banking contracts which are determined according to Civil Obligations Act (COA). The paper deals with the theoretical basis and analysis of the features, terms, contracting, creation, termination, etc. of banking contacts. All important factors and all important features of banking contacts, which are based on the Civil Obligations Act, have been processed and analysed.

Key words: Banks, Contracts, COA,

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT	I
1. UVOD.....	1
1.1. Definicija rada.....	1
1.2. Svrha i ciljevi rada.....	1
1.3. Metodologija rada.....	1
1.4. Struktura rada.....	1
2. Ugovor o kreditu	3
2.1 Vrste kredita	3
2.2 Bitni elementi ugovora	4
2.2.1. Iznos kredita	4
2.2.2. Uvjeti korištenja, davanja i vraćanja kredita.....	5
2.2.3. Ugovorne strane.....	5
2.2.4. Namjena kredita.....	5
2.2.5. Otplata kredita	5
2.2.6. Kamatna stopa.....	5
2.2.7. Način i rok korištenja.....	5
2.2.8. Naknade	6
2.2.9. Poček	6
2.3 Obveze korisnika.....	6
2.4 Obveze banke	7
2.5 Prekid ugovora.....	7
2.6 Vraćanje kredita.....	8
3. Ugovor o sefu	9
3.1 Pojam	9
3.2 Predmeti koji se ne smiju staviti u sef	9
3.3 Prava banke u slučaju ne plaćanja.....	9
3.4 Sef i njegova predaja korisniku.....	9
3.5 Osiguravanje dobrog stanja i nadzora	10
3.6 Plaćanje naknade.....	10
3.7 Sef i stvari u njemu	10
3.8. Primjer ugovora o sefu	11
4. Ugovor o akreditivima.....	13
4.1 Obveza banke i oblik akreditiva.....	13

4.2	Kad nastaje obveza prema korisniku	13
4.3	Nezavisnost akreditiva od drugoga pravnog posla.....	13
4.4	Dokumentarni akreditiv.....	13
4.4.1	Vrste dokumentarnog akreditiva	13
4.4.1.1	Opozivi akreditiv.....	14
4.4.1.2	Neopozivi akreditiv.....	14
4.5	Dužnost banke koja je otvorila akreditiv	14
4.6	Dužnosti banke glede dokumenata	14
4.7	Granice odgovornosti banke	14
4.8	Prenosivost i djeljivost akreditiva	15
5.	Bankarska garancija na poziv	17
5.8.	Pojam	17
5.9.	Namirenje obveze.....	17
5.10.	Potvrda garancije	17
5.11.	Ustupanje prava iz garancije	17
5.12.	Garancija »bez prigovora«	17
5.13.	Prestanak valjanosti garancije	18
6.	Ugovor o tekućem računu.....	19
6.8.	Kamate i Naknade.....	19
6.9.	Raspolaganje sredstvima	19
6.10.	Prešutno Prekoračenje.....	20
6.11.	Obavijesti	20
6.12.	Trajanje ugovora	20
6.13.	Ostale odredbe.....	22
7.	Ugovor o polaganju vrijednosnih papira	23
7.1.	Pojam	23
7.2.	Upravljanje portfeljom vrijednosnim papirima	23
7.3.	Obveze ugovorenih strana.....	24
7.4.	Ostvarivanje prava	24
7.5.	Vraćanje vrijednosnih papira	24
7.6.	Mjesto vraćanja	24
7.7.	Zahtjevi trećih osoba	25
8.	Ugovor o faktoringu	26
8.1.	Pojam i obilježja	26
8.2.	Povijest faktoringa	26

8.3.	Prednosti i mane.....	27
8.4.	Sudionici faktoringa	27
8.5.	Tipovi faktoring poslovanja	29
8.6.	Tržište faktoringa u EU.....	30
9.	Ugovor o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira.....	32
9.1.	Bitne značajke ugovora.....	32
9.2.	Vrijednosni papiri kao objekt zaloga	32
9.2.1	Zalog prava	32
9.2.2.	Vrste vrijednosnih papira i izvori prava.....	33
9.2.3.	Prijenos prava iz papira	33
9.2.4.	Vrijeme prijenosa i predaje	33
9.2.5.	Ispunjenje prava iz založenih papira	33
9.3.	Dospijeće korisnikove obveze.....	34
10.	Ugovor o bankarskom novčanom pologu	35
10.1.	Pojam i obilježja	35
10.2.	Otvaranje računa.....	35
10.3.	Otklanjanje dugovanog salda.....	35
10.4.	Vrste novčanih pologa	35
10.5.	Stanje računa	36
10.6.	Plaćanje kamata	36
10.7.	Mjesto uplata i isplata.....	36
10.8.	Postojanje više računa	36
10.9.	Ulog na štednju	36
	LITERATURA.....	37
	IZJAVA O AUTORSTVU I IZVORNOSTI RADA	38

1. UVOD

ZOO uređuje više ugovora koji imaju zajedničku karakteristiku da im je jedna od ugovornih stranaka uvijek banka, to su ugovor o novčanom pologu, ugovor o polaganju vrijednosnih papira, ugovor o bankarskom tekućem računu, ugovor o sefu, ugovor o kreditu, ugovor o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira, akreditivi i bankarska garancija na poziv te ugovor o faktoringu.

1.1. Definicija rada

U završnom radu obrađuju se i analiziraju svi bitni faktori i značajke bankarskih poslova odnosno bankarskih ugovora prema Zakonu o obveznim odnosima (ZOO). Bankarske ugovore dijelimo na ugovor o kreditu, ugovor o sefu, ugovor o polaganju vrijednosnih papira, ugovor o bankarskom tekućem računu, ugovor o novčanom pologu, ugovor o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira, akreditivi, bankarska garancija na poziv i ugovor o faktoringu.

1.2. Svrha i ciljevi rada

Svrha rada je čitatelju približiti funkcioniranje banaka odnosno u ovome slučaju bankarske ugovore. Ciljevi rada su upoznavanje sa specifičnim odnosima u odnosima između banaka i njihovih klijenata koji su određeni prema Zakonu o obveznim odnosima (ZOO-u).

1.3. Metodologija rada

Tijekom izrade završnog rada koristit će se metode poput metoda analize, metoda deskripcije, metoda sinteze, metoda dedukcije i komparativna metoda. Nastojat će se opisati sve bitne značajke predmeta rada odnosno bankarskih ugovora kao i njegovo djelovanje u okviru zakonodavstva.

1.4. Struktura rada

Završni rad koncipiran je u deset poglavlja koji zajedno čine jednu cjelinu. Svrha prvog poglavlja je uvesti čitaoca u sadržaj završnog rada odnosno prvo poglavlje predstavlja uvod u ostatak završnog rada. Drugo poglavlje objašnjava pojam, obilježja, oblik, i sl. ugovora o

kreditu. Treće poglavlje objašnjava ugovor o sefu i bitne značajke tog ugovora. Sljedeća dva poglavlja bave se ugovorima o akreditivu i ugovoru o bankarskoj garanciji na poziv. U šestom poglavlju govorit će se o ugovoru o tekućem računu. Dok će se u sedmom poglavlju govoriti o ugovoru o polaganju vrijednosnih papira. U zadnja tri poglavlja objasnit će se bitne karakteristike ugovora o faktoringu, ugovor o kreditu na temelju vrijednosnih papira i ugovor o bankarskom novčanom pologu. Iako će se najviše od ta tri ugovora obraditi ugovor o faktoringu.

2. Ugovor o kreditu

Ugovorom o kreditu se banka obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno. Dakle, ugovor o kreditu uvijek zaključuje banka kao kreditor, te se uvijek daje novac. Ovaj ugovor uvijek mora biti sklopljen u pisanom obliku, a u tom pisanom ugovoru uvijek se moraju odrediti iznos te uvjeti davanja, korištenja i vraćanja kredita. Dakle, pisani oblik ovog ugovora je pretpostavka njegove valjanosti, stoga ako bi ugovor o kreditu bio usmen, onda on ne bi proizvodio pravne učinke, odnosno bio bi ništav. Kao što je prethodno navedeno, bitni sadržaj ugovora o kreditu su: iznos, uvjeti davanja, uvjeti korištenja te uvjeti vraćanja kredita.

Korisnik kredita može raskinuti ugovor prije nego što je počeo koristiti kredit, a može i vratiti kredit prije roka određenog za vraćanje, ali je dužan unaprijed obavijestiti banku. Pored toga u oba je slučaja korisnik kredita dužan naknaditi štetu ako ju je davatelj kredita pretrpio. No, u slučaju vraćanja kredita prije određenog roka banka ne može uračunati kamate za vrijeme od dana vraćanja kredita do dana kad ga je po ugovoru trebalo vratiti.

Ugovor o kreditu banka može otkazati prije isteka ugovorenog roka ako je kredit korišten protivno ugovorenoj namjeni. Pored toga, banka može otkazati ugovor prije ugovorenog roka i u slučaju insolventnosti korisnika čak i kad nije utvrđena sudskom odlukom, u slučaju prestanka pravne osobe ili smrti korisnika, ako bi u tim slučajevima davatelj kredita došao u bitno nepovoljniji položaj¹.

Ugovor o zajmu bio je preteča ugovoru o kreditu. Bitne razlike između ugovora o zajmu i ugovora o kreditu su:

- Predmet ugovora o kreditu su samo novčana sredstva, dok su kod ugovora o zajmu novac i bilo koja druga zamjenjiva stvar
- Ugovor o kreditu se sklapa u pismenom obliku odnosno formalan je, dok je ugovor o zajmu neformalan
- Ugovor o kreditu izdavatelj je samo banka, dok kod ugovora o zajmu izdavatelj može biti bilo koja fizička ili pravna osoba
- Ugovor o zajmu može imati ugovorenu kamatu, a i ne mora odnosno može biti naplatan ili nenaplatan, dok je ugovor o kreditu uvijek naplatan

2.1 Vrste kredita

Kreditu se prema Zakonu o obveznim odnosima dijeli na:

- Nenamjenski i namjenski krediti
- Osigurani i otvoreni krediti
- Krediti prema roku vraćanja
- Ugovori sklopljeni na određeno ili neodređeno
- Krediti s ugovornom stranom u obliku države

¹Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 431.

- Sindicirani krediti

U namjenske kredite spadaju oni krediti kod kojih je unaprijed navedena i određena namjena korištenja, npr. potrošački, stambeni i slično. Dok kod nenamjenskih kredita nema utvrđene posebne namjene te tu spadaju:

- Gotovinski krediti
- Dugoročni krediti (na bazi hipoteke)
- Lombardni (na temelju zaloge vrijednosnica, poput obveznica, dionica, polica životnog osiguranja, itd.)

Ugovor koji je sklopljen na određeno vrijeme znači da je trajanje ugovornih odnosa ugovoreno te je unaprijed određeno razdoblje vraćanja iznosa kredita odnosno glavnice. Podrazumijeva se da se korisnik obvezao odnosno pristao na vraćanje glavnice. Ukoliko nije ugovoreno razdoblje vraćanja glavnice tada se radi o ugovoru na neodređeno. Takvo sklapanje ugovora dovodi do toga da se ugovor prekida redovitim otkazom korisnika ili banke.

Kredite prema roku trajanja dijelimo na dugoročne, srednjoročne i kratkoročne.

Sindicirani krediti su krediti koji uključuju dvije ili više banaka od kojih svaka korisniku daje kredit, ali pod određenim uvjetima koji su određeni jednim ugovorom o kreditu u kojem sudjeluje više banaka kao davatelj i kojim je određen udjel svake banke u ukupnom iznosu kredita².

2.2 Bitni elementi ugovora

2.2.1. Iznos kredita

Iznos kredita može biti iskazan u kunama ili devizama. Zbog zaštite potraživanja banke od promjene tečaja odnosno tečajnih razlika kunski kredit može biti odobren uz deviznu klauzulu. Valutna klauzula može biti jednosmjerna (obveza korisnika se utvrđuje ponderiranim tečajem i korisnik vraća iznos u kunama pomnožen s ponderiranim tečajem valute u slučaju kada je on viši od tečaja na tečajnoj listi banke) ili dvosmjerna (prilikom korištenja i povrata kredita povrat u kunama i sva plaćanja se utvrđuju prema izabranom tečaju po tečajnoj listi na dan transakcije). Većinom banke odobravaju kredite s dvosmjernom valutnom klauzulom.

² Slakoper, Zvonimir: Bankovni i financijski ugovori: Ugovor o kreditu u Zakonu o obveznim odnosima: Hrvatska pravna revija, 2006. Godina, str. 505.

2.2.2. Uvjeti korištenja, davanja i vraćanja kredita

Pod uvjete korištenja, davanja i vraćanja kredita podrazumijevamo na koji način će kredit biti isplaćen (u ratama ili odjednom), rok vraćanja kredita, potrebni dokumenti za isplatu kredita i slično. Uvjeti moraju biti određeni ugovorom i predstavljaju uvjet valjanosti ugovora.

2.2.3. Ugovorne strane

Ugovorne strane predstavljaju dvije strane koje zaključuju ugovor odnosno kreditor (banka ili neka druga financijska organizacija) i sami korisnik (fizička ili pravna osoba).

2.2.4. Namjena kredita

Kreditni mogu biti namjenski ili nenamjenski. Nenamjenski kredit ne posjeduje određenu namjenu, dok namjenski ima namjenu određenu ugovorom.

2.2.5. Otplata kredita

Otplata kredita može biti u ratama (korisnik vraća iznos kredita postepeno u određenom razdoblju plaćajući rate koje se sastoje od jednakog iznosa glavnice i određenog iznosa kamate) ili anuitetska (ukupno zaduženje koje se sastoji od glavnice i kamata dijeli se na jednake mjesečne, tromjesečne i sl. anuitete koje korisnik otplaćuje u jednakim iznosima).

2.2.6. Kamatna stopa

Kamatna stopa predstavlja naknadu banci za korištenje posuđenih novčanih sredstava koja može biti fiksna ili promjenjiva. Promjenjiva kamatna stopa se učestalo mijenja, dok je fiksna nepromjenjiva kroz određeno vremensko razdoblje. Zatezna kamatna stopa predstavlja plaćanje kamate u slučaju kada korisnik kasni s plaćanjem te je određena ugovorom. Intekalarna kamata obračunava se od trenutka korištenja do trenutka otplaćivanja kredita.

2.2.7. Način i rok korištenja

Način korištenja predstavlja plaćanje na račun dobavljača, prodavatelja ili samog korisnika.

Rok predstavlja razdoblje korištenja kredita koji je utvrđen ugovorom.

2.2.8. Naknade

Naknade mogu biti za rezervaciju sredstava (plaća se određeni postotak na osnovi iznosa odobrenog, a neiskorištenog kredita), za obradu kreditnog zahtjeva (postotak iznosa odobrenog kredita koji se plaća jednokratno) ili za prijevremenu otplatu kredita (plaća se određeni postotak od iznosa neotplaćenog kredita).

2.2.9. Poček

Određeno vrijeme u kojem korisnik koristi krediti, ali ne plaća rate ili anuitete odnosno poček predstavlja odgodu otplate kredita.

2.3 Obveze korisnika

Korisnik ima obvezu:

1. Omogućiti kontrolu korištenja sredstava banci
2. Dostavljati izvješća i dokumentaciju koju banka zahtijeva
3. Omogućiti procjenu kvalitete instrumenata osiguranja potraživanja banci
4. Omogućiti praćenje svog poslovanja banci
5. Izvještavati banku o svim nastalim zaduženjima i promjenama kod druge banke (kreditora)
6. Osigurati instrumente osiguranja za potraživanja
7. Snositi troškove vezane za pripremu u sklapanju ugovora
8. Banka ima potrebu za određenim brojem mjenica koje korisnik mora dostaviti za osiguranje podmirenja potraživanja u cjelosti

Jedna od najvažnijih obveza korisnika predstavlja osiguranje ispunjenja obveze vraćanja kredita. Korisnik može tu obvezu osigurati stvaranjem određenih pravnih odnosa (sredstvima ili instrumentima za osiguranje ispunjenja obveze).

Instrumenti, odnosno sredstva dijele se na:

- Osobnopravna sredstva- zasniva se zasebna obveznopravna tražbina banke prema korisniku (dužniku) ili trećoj osobi kako bi se osiguralo ispunjenje obveze (mjenično jamstvo, bankarsko jamstvo, pristupanje dugu, mjenična obveza, i slično).
- Stvarnopravna sredstva- zasniva se neko stvarno pravo na dio imovine dužnika ili treće osobe kako bi se osiguralo ispunjenje obveze (hipoteka na nekretnine, zalog prava, zalog na pokretnine, i sl.)

Ukoliko korisnik zanemaruje svoje obveze odnosno nepoštiva svoje dužnosti, banka ima pravo tražbine prema korisniku učiniti trenutno dospjelim bez obzira na rok dospijeća, te povećati stopu naknade ili kamatnu stopu.

2.4 Obveze banke

Glavna i jedina obveza banke je staviti određenu svotu novca korisniku na raspolaganje. Postoji više načina na koji banka može ispuniti svoju obvezu, a to su:

- Ugovaranje dopuštenog prekoračenja odnosno mogućnost korisnika da uđe u tzv. „minus“ je najčešći način. U tom slučaju ugovor o tekućem računu sadrži ugovor o kreditu.
- Drugi način na koji banka može izvršiti tu obvezu je prijenos određene svote novca u korist nekod od korisnikova bankarskog računa i plaćanje istog. Većinom se koristi kod namjenskih kredita.
- Akceptiranje korisnikove mjenice je treći način. Na taj način banka preuzima obvezu isplate zakonitom imatelju mjenice. Iznos novca mora biti određen ili odrediv, i u većini slučajeva ugovara se samo najviši iznos. Uz mjenice se često ugovaraju zaštitne klauzule radi mogućih promjena vrijednosti kroz određeno vrijeme vraćanja kredita odnosno iznosa novca.

2.5 Prekid ugovora

Na prestanak se načelno primjenjuju opće odredbe o načinima prestanka obveza, koje uređuju više načina na koje obveze mogu prestati³.

Prekid ugovora je moguć na dva načina:

1) Prekid od strane banke (kreditora)

Kreditor (banka) ima mogućnost prijevremenog otkazivanja (prekida) ugovora u slučaju kada je riječ o namjenskom kreditu koji je korišten protivno ugovorenom namjenom, ali i bez obzira bio to namjenski ili nenamjenski kredit banka ga može prekinuti kada je utvrđena

³ Slakoper, Zvonimir: Bankovni i financijski ugovori: Ugovor o kreditu u Zakonu o obveznim odnosima: Hrvatska pravna revija, 2006. godina, str. 516.

nesposobnost plaćanja (insolventnost) korisnika. Insolventnost se utvrđuje objektivnim mjerilima banke, mora se odnositi na razdoblje do potpune isplate (otplate) kredita i biti trajna te ne mora biti utvrđena od strane suda već samo od banke. Banka može jednostrano prekinuti ugovor i u slučaju kada dolazi u nepovoljan položaj zbog smrti fizičke osobe ili prestanka pravne osobe. Kredit banka može raskinuti, kada nije ugovoren rok vraćanja kod namjenskih kredita, u trenutku korisnik kredita primi izjavu o prekidu i odmah je dužan vratiti određeni novčani iznos kredita. Najkraći je otkazni rok dva mjeseca. Banci se ukida pravo jednostranog prekida ugovora u slučaju kada je korisnikovo osiguranje za vraćanje kredita dovoljno jako.

2) Prekid ugovora od strane korisnika kredita

Korisnik ima pravo raskinuti ugovor i prije početka korištenja kreditom odnosno raspolagati određenim novčanim iznosom koji mu banka stavi na raspolaganje. Također korisnik može prekinuti ugovor vraćanjem cjelokupnog iznosa prije isteka ugovorenog roka, s uvjetom da mora prvo obavijestiti banku o tome. Ugovor o kreditu se sklapa u pismenome obliku stoga i obavijest o prijevremenom vraćanju i obavijest o odustajanju moraju biti u pisanom obliku. Klijent (korisnik) ima obvezu nadoknaditi štetu banci zbog odustajanja, a u slučaju prijevremenog vraćanja kredita ne mogu se računati kamate od dana vraćanja kredita do dana kada ga je trebalo vratiti⁴.

2.6 Vraćanje kredita

Klijent, tj. korisnik kredita dužan je vratiti iskorišteni novčani iznos (novčani iznos koji mu je banka dala na raspolaganje) vratiti u dogovorenom vremenskom roku prema ugovorenom načinu. Mora vratiti samo iznos koji mu je banka stavila na raspolaganje, a ne mora ugovoreni iznos iz glavnice. Prema Zakonu o obveznim odnosima (ZOO) obveza vraćanja glavnice odvojena je od obveze plaćanja kamata. U stvarnosti klijent vraća kredit na način da se ugovori otplata (vraćanje) kredita u ratama koje sadrže dio glavnice i dio kamata. U slučaju kada nije ugovoreno vrijeme vraćanja obveza otplate kredita dospijeva istekom dva mjeseca od kada je banka obavijestila klijenta na vraćanje kredita, te se tada primjenjuje odredba o otplati kredita kada nema ugovorenog roka vraćanja. Ta obavijest (poziv) banke na vraćanje kredita ujedno je i redovni prekid ugovora. Klijent može otplatu jednog kredita vršiti i iz drugog kredita koji mu banka odobri te tada banka pokriva klijentov dug iz prvog kredita iznosom drugog kredita.

⁴ Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. godina, str.1566.

3. Ugovor o sefu

3.1 Pojam

Ugovorom o sefu obvezuje se banka dati na uporabu korisniku sef za određeno razdoblje, a korisnik se obvezuje za to platiti banci određenu naknadu. Banka mora poduzeti sve potrebne mjere da osigura dobro stanje sefa i nadzor nad njim. Pristup sefu može se dopustiti samo korisniku ili njegovu opunomoćeniku, stoga banka ne smije držati kod sebe umnožak odnosno duplikat ključa ili ključeva koji se predaju korisniku.

3.2 Predmeti koji se ne smiju staviti u sef

Korisnik ne smije staviti u svoj sef predmet koji može ugroziti sigurnost banke ili drugih sefova, a ako se korisnik ne drži te obveze, onda banka može izjaviti da raskida ugovor o sefu.

3.3 Prava banke u slučaju ne plaćanja

Ako korisnik ne plati banci makar samo jedan obrok naknade po dospelosti, banka može raskinuti ugovor nakon proteka mjesec dana nakon što korisnika preporučenim pismom opomene na naplatu. Pošto raskine ugovor, banka može pozvati korisnika da isprazni sef i da joj preda ključ, pa ako korisnik to ne učini, banka može zahtijevati da se sef otvori putem suda, utvrdi njegov sadržaj i nađene stvari stave u sudski polog ili povjere banci na čuvanje. Banka ima pravo prvenstva naplate dužne naknade nastale iz ugovora o sefu iz novčanog iznosa koji je pronađen u sefu, a i iz cijene dobivene prodajom drugih vrijednosti pronađenih u sefu. Ova pravila o sefu se na odgovarajući način primjenjuju na ugovore o sefu koje sklapaju drugi pravni subjekti ovlašteni za njihovo držanje (pošte, zračne luke, željeznički kolodvori i sl.)⁵.

3.4 Sef i njegova predaja korisniku

Sef je označen brojem i zatvoren prostor u banci (kašeta ili pretinac) koji se može zaključati, a budući da banke imaju više sefova, sef koji banka korisniku daje na uporabu, ugovorom mora biti točno određen, tj. individualiziran. Dati sef na uporabu znači predati ga korisniku, tj. omogućiti mu neposredan posjed i faktičnu vlast. Ovdje, međutim, to nema isto značenje, npr. pri kupoprodaji, nego to znači da je banka korisniku dužna omogućiti posjed unutarnjeg

⁵Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 563.

prostora sefa i faktičnu vlast nad tim prostorom na mjestu gdje se sef nalazi. Kako se sefovi zaključavaju, kako je sigurnost stvari u sefu svrha ugovora za korisnika, te kako banka nema pravo nadzora nad sadržajem sefa, obveza predaja sefa korisniku podrazumijeva i obvezu predaje ključa sefa korisniku, pri čemu pod ključem treba razumijeti svako mehaničko ili elektroničko sredstvo s pomoću kojeg se sef otvara, a ne samo ključ mehaničke brave u tradicionalnom svakodnevnom obliku. Dapače, stoga se može reći da upravo predaja ključeva banka korisniku predaje sef.

3.5 Osiguravanje dobrog stanja i nadzora

Dvije temeljne obveze banke. Ona to nije dužna osigurati nego kontinuirano osiguravati. Banka je dužna održavati sef u ispravnom stanju i nadzirati ga, a oboje s pozornošću dobrog gospodarstvenika, što znači da je sef dužna održavati u ispravnom stanju sukladno suvremenim tehničkim i drugim dostignućima koja primjenjuju druge banke. Ona je dužna i osiguravati nadzor, što znači onemogućavati pristup i otvaranje osobama koje nemaju pravo na to, te dopustiti pristup sefu samo korisniku i njegovom opunomoćeniku.

3.6 Plaćanje naknade

Za uporabu sefa korisnik je banci dužan „platiti naknadu“ što bi upućivalo na jednokratnost. U stvarnosti se naknada plaća prema jedinici vremena uporabe sefa. Naknada za uporabu sefa redovito je određena aktom banke koji ima karakter općih uvjeta ugovora, te kako se ugovor o sefu (kao i drugi bankarski ugovori) redovito sklapa adhezijom (pristupanjem), naknada redovito neće biti posebno ugovorena, nego će se primjenjivati bankini opći uvjeti. Kako je obveza plaćanja temeljna primarna korisnikova obveza, a u slučaju njezina neispunjenja banci pripada pravo na jednostrani raskid ugovora.

3.7 Sef i stvari u njemu

Sef je stvar koja je u pravilu u vlasništvu banke, a sklapanjem ugovora o sefu ona se za vrijeme trajanja ugovora odriče jedne od vlasničkih ovlasti, uporabe te stvari. Uz to, ona se odriče i prava saznati sadržaj sefa i uopće se ne smije naći u mogućnosti da sazna za taj sadržaj. S druge strane, korisnik sefa sam odlučuje koje će stvari kada staviti u sef, koliko će dugo držati stvari u sefu i kada će ih uzeti iz sefa. K tome, ni nikakva druga naznaka odredaba ugovora o sefu ili ugovora o najmu ne upućuje na zaključak da bi stvari u sefu prošle iz imovine korisnika u imovinu banke. Stoga u odnosu između korisnika sefa i banke stvari u sefu treba uzeti korisnikovim, što je iznimno bitno za uočiti zbog mogućih slučajeva ovrhe ili stečaja nad bankom. U takvim slučajevima stvari u sefu ne ulaze u stečajnu masu odnosno ne mogu biti objekt ovrhe nad bankom, a u prvom slučaju korisnik sefa glede tih stvari ima

izlučno pravo. Na stvarima u sefu banka jedino ima pravo retencije, tj. založno pravo za naplatu naknade koju duguje korisnik sefa⁶.

3.8. Primjer ugovora o sefu

Banka _____ (u daljem tekstu : Banka) i _____ kao korisnik sefa (u daljem tekstu: korisnik) sklapaju dana _____ , u _____ slijedeći

UGOVOR O SEFU

Član 1.

Ovim ugovorom reguliraju se odnosi između Banke kao davaoca sefa na korištenje i korisnika sefa.

Član 2.

Sef se može koristiti za čuvanje ispava i stvari od vrijednosti .

U sef se ne smiju stavljati predmeti koji su podložni kvaru, eksplozivni i drugi predmeti koji mogu

ugroziti sigurnost banke ili drugih sefova. U slučaju sumnje da se radi o navedenim predmetima

, ovlašteno lice Banke ima pravo provjeriti sadržaj kojeg korisnik stavlja u sef. Pravo pregleda se ograničava na utvrđivanje da li se radi o predmetima koji se ne smiju stavljati u sef.

Korisnik odgovara za štetu koja nastane zbog držanja nedozvoljenih predmeta, bez obzira da li

je znao za njihovu pokvarljivu ili opasnu prirodu.

Član 3.

Vrijeme na koje se sef daje na upotrebu iznosi _____ dana.

Član 4.

Sef ima dva različita ključa. Ključeve sefa drži korisnik sefa i Banka tako da se sef može otvoriti

i zatvoriti samo zajednički.

Banka ne smije kod sebe držati duplikat ključa koji je predala korisniku.

O eventualnom gubitku ključa korisnik sefa dužan je odmah obavijestiti Banku. Zamjena brave i

ključa obavlja se u prisutnosti korisnika.

Korisnik snosi sve troškove i štetu nastalu otvaranjem sefa i zamjenom brave i ključa.

Član 5.

Korisnik sefa može drugoj osobi dati punomoć za upotrebu sefa , punomoćnik može biti

⁶Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. godina, str. 1554.-1560.

punoljetna fizička osoba.

Punomoć se daje prilikom sklapanja ugovora o sefu ili naknadno .

Punomoć prestaje važiti ako se opozove , te u slučaju smrti korisnika sefa. Punomoć prestaje

i

u slučaju raskida ugovora o sefu.

Član 6.

Banka je dužna poduzeti sve mjere da se osigura dobro stanje sefa i nadzor nad njim

Član 7.

Banka se obavezuje dozvoliti pristup sefu samo korisniku sefa ili njegovu punomoćniku.

Korisnik sefa odnosno punomoćnik moraju se pridržavati kućnog reda koji vrijedi u poslovnim

prostorijama Banke prilikom ulaska u prostorije gdje se nalaze sefovi, ovlaštenom licu

Banke treba pokazati ličnu identifikacijsku ispravu, te se potpisati u evidenciju.

Član 8.

Banka može raskinuti ugovor o sefu :

- ako korisnik ne plati banci samo jednu ratu naknade po dospelosti , banka može raskinuti ugovor po isteku mjesec dana pošto korisnika preporučenim pismom opomene na naplatu,

- ako se korisnik prilikom upotrebe sefa ne pridržava odredbi ovog ugovora i općih uvjeta Banke koji reguliraju poslovanje sa sefovima,

Nakon raskida ugovora o sefu korisnik je dužan isprazniti sef i vratiti ključeve.

Ako korisnik to ne učini Banka može putem suda tražiti da se sef otvori, utvrdi njegov sadržaj

i

nađene stvari stave u sudski depozit ili povjere Banci na čuvanje, a sve na teret korisnika sefa.

Banka ima pravo prvenstva naplate dužne naknade i drugih troškova iz novčanog iznosa koji je

pronađen u sefu, ali i iz cijene dobivene prodajom drugih vrijednosti nađenih u sefu.

Član 9.

Naknada za upotrebu sefa plaća se unaprijed u cjelini ugovorenog perioda. Visina naknade iznosi _____ € (slovima _____ eura).

U slučaju da korisnik raskine ugovor o sefu prije isteka ugovorenog perioda , nema pravo na djelomično vraćanje naknade.

Korisniku koji nije uredno platio naknadu Banka neće dozvoliti pristup sefu do plaćanja naknade i kamata.

Ako korisnik ne plati naknadu o dospelosti, Banka će mu uputiti pisanu opomenu da naknadu

plati u roku od _____ dana od primanja opomene, te će ga upozoriti na pravo raskida ugovora.

Za vrijeme dospelosti do plaćanja naknade Banka obračunava zateznu kamatu⁷ .

Banka: _____

Korisnik: _____

⁷ Izvor: www.asistent.me/dw/ugovori/ugovor-o-sefu.docx

4. Ugovor o akreditivima

4.1 Obveza banke i oblik akreditiva

Prihvatom zahtjeva nalogodavca za otvaranjem akreditiva banka se obvezuje nalogodavcu da će korisniku akreditiva isplatiti određeni novčani iznos ako do određenog vremena bude udovoljeno uvjetima navedenim u nalogu za otvaranje akreditiva. Akreditiv mora biti sastavljen u pisanom obliku⁸.

4.2 Kad nastaje obveza prema korisniku

Banka je obvezna prema korisniku od dana kad mu priopći da je akreditiv otvoren. Nalogodavac je vezan izdanim nalogom od trenutka kad je nalog prispio banci⁹.

4.3 Nezavisnost akreditiva od drugoga pravnog posla

Akreditiv je nezavisan od ugovora o kupoprodaji ili drugoga pravnog posla povodom kojega je otvoren¹⁰.

4.4 Dokumentarni akreditiv

Dokumentarni akreditiv postoji kad je banka obvezna isplatiti korisniku akreditiva određeni novčani iznos, odnosno akceptirati i isplatiti mjenicu pod uvjetom da joj budu podneseni dokumenti prema uvjetima utvrđenim u akreditivu¹¹.

4.4.1 Vrste dokumentarnog akreditiva

Dokumentarni akreditiv može biti opoziv ili neopoziv. Ako nije izričito drukčije ugovoreno, akreditiv je uvijek neopoziv.

⁸ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05;41/08; 125/11; 78/15; 29/18; 126/21, čl. 1030

⁹ ibid., čl. 1031

¹⁰ ibid., čl. 1032

¹¹ ibid., čl. 1033-1034

4.4.1.1 Opozivi akreditiv

Opozivi dokumentarni akreditiv ne veže banku prema korisniku, pa ga u svakom trenutku može izmijeniti ili opozvati na zahtjev nalogodavca ili na vlastitu ruku.

4.4.1.2 Neopozivi akreditiv

Neopozivi dokumentarni akreditiv sadrži samostalnu i neposrednu obvezu banke prema korisniku. Ta obveza može biti ukinuta ili izmijenjena samo sporazumom svih zainteresiranih strana. Neopozivi dokumentarni akreditiv može, po ovlaštenju i na zahtjev akreditivne banke, biti potvrđen od neke druge banke, koja time, pored akreditivne banke, preuzima samostalnu i neposrednu obvezu prema korisniku. Notifikacija akreditiva korisniku od neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje toga akreditiva.

4.5 Dužnost banke koja je otvorila akreditiv

Banka koja je otvorila dokumentarni akreditiv dužna je izvršiti plaćanja pod uvjetima predviđenim u akreditivu¹².

4.6 Dužnosti banke glede dokumenata

Banka je dužna ispitati odgovaraju li dokumenti u svemu zahtjevima nalogodavca utvrđenim u akreditivu. Kad dobije dokumente, banka mora u razumnom roku o tome obavijestiti nalogodavca i upozoriti ga na utvrđene nepravilnosti i nedostatke¹³.

4.7 Granice odgovornosti banke

Banka ne preuzima nikakvu odgovornost ako podneseni dokumenti po svom vanjskom izgledu odgovaraju uvjetima akreditiva. Ona ne preuzima nikakvu obvezu glede robe koja je predmet otvorenog akreditiva¹⁴.

¹² ibid, čl. 1035

¹³ ibid., čl. 1036

¹⁴ ibid., čl. 1037

4.8 Prenosivost i djeljivost akreditiva

Dokumentarni akreditiv je prenosiv ili djeljiv samo ako je banka koja otvara akreditiv ovlaštena u uputama prvog korisnika platiti u cjelini ili djelomično jednom ili većem broju trećih osoba. Akreditiv može prenijeti, na temelju izričitih uputa, samo banka koja ga otvara, i to samo jedanput, ako nije suprotno ugovoreno¹⁵.

¹⁵ *ibid*, čl. 1038

ZAVOD ZA PLATNI PROMET	AKREDITIV
Akreditiv br. _____	NALOG ZA OTVARANJE AKREDITIVA
_____ <small>(jedinica Zavoda nalagodevca)</small>	_____ <small>(jedinica Zavoda korisnika)</small>
Na teret našega računa _____ <small>(naziv i mjesto nalagodevca)</small>	broj računa <input style="width: 100%;" type="text"/>
Otvorite opoziv - neopoziv, običan - dokumentarni akreditiv do iznosa od:	kn <input style="width: 50%;" type="text"/>
Slovima kuna: _____	
U korist računa: _____ <small>(naziv i mjesto korisnika)</small>	broj računa <input style="width: 100%;" type="text"/>
Vrijedi do _____ ili do opoziva.	
Uvjeti prijevremenog zatvaranja akreditiva su: _____	
Uvjeti korištenja: _____	
<input style="width: 50px; height: 15px;" type="text"/> Oznaka kontrole	_____ <small>(mjesto i datum predaje Zavodu)</small>
Obr. 85 ZAP	_____ <small>(pečat i potpis nalagodevca)</small>
	1

ZAVOD ZA PLATNI PROMET	AKREDITIV
Akreditiv br. _____	IZVJEŠTAJ JEDINICI ZAVODA
_____ <small>(jedinica Zavoda nalagodevca)</small>	_____ <small>(jedinica Zavoda korisnika)</small>
Na teret našega računa _____ <small>(naziv i mjesto nalagodevca)</small>	broj računa <input style="width: 100%;" type="text"/>
Otvorite opoziv - neopoziv, običan - dokumentarni akreditiv do iznosa od:	kn <input style="width: 50%;" type="text"/>
Slovima kuna: _____	
U korist računa: _____ <small>(naziv i mjesto korisnika)</small>	broj računa <input style="width: 100%;" type="text"/>
Vrijedi do _____ ili do opoziva.	
Uvjeti prijevremenog zatvaranja akreditiva su: _____	
Uvjeti korištenja: _____	
<input style="width: 50px; height: 15px;" type="text"/> Oznaka kontrole	_____ <small>(mjesto i datum otvaranja akreditiva)</small>
Obr. 85 ZAP	_____ <small>(pečat i potpis jedinice Zavoda)</small>
	2

Slika 1: primjer akreditiva

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_02_10_208.html

5. Bankarska garancija na poziv

5.8. Pojam

Bankarska garancija na poziv je svaka obveza na plaćanje određenoga novčanog iznosa, bez obzira na to kako je nazvana, na pisani zahtjev korisnika i uz podnošenje banci dokumenata, ako su navedeni u garanciji. Bankarska garancija je samostalna obveza banke neovisna o osnovnom poslu. Garancija mora biti izdana u pisanom obliku¹⁶.

5.9. Namirenje obveze

Banka namiruje obvezu iz garancije u novcu i u slučaju da se njome osigurava nenovčana obveza¹⁷.

5.10. Potvrda garancije

Ako druga banka potvrdi obvezu iz garancije, korisnik može svoje zahtjeve iz nje podnijeti bilo banci koja je izdala garanciju, bilo onoj koja ga je potvrdila¹⁸.

5.11. Ustupanje prava iz garancije

Svoja prava iz bankarske garancije korisnik, ako nije drukčije ugovoreno, može ustupiti trećemu samo s ustupom tražbine koja je osigurana garancijom i prijenosom svojih obveza u vezi s osiguranim tražbinama¹⁹.

5.12. Garancija »bez prigovora«

Ako bankarska garancija na poziv sadrži uglavu »bez prigovora«, »na prvi poziv« ili sadrži riječi koje imaju isto značenje, banka ne može isticati prema korisniku prigovore koje nalogodavac kao dužnik može isticati prema korisniku po osiguranoj obvezi. Nalogodavac je dužan platiti banci svaki iznos koji je banka platila po osnovi jamstva izdanog s navedenom

¹⁶ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05;41/08; 125/11; 78/15; 29/18; 126/21 , čl. 1039

¹⁷ ibid., čl. 1040

¹⁸ ibid., čl. 1041

¹⁹ ibid., čl. 1042

uglavom. Korisnik garancije duguje nalogodavcu iznos primljen po osnovi garancije na koji inače ne bi imao pravo zbog opravdanih prigovora nalogodavca²⁰.

5.13. Prestanak valjanosti garancije

Pri izdavanju svake bankarske garancije garant ima interes da vremenski ograniči trajanje svoje obveze jer mogućnost korisnika da podnese zahtjev za isplatu, i prezentira eventualno potrebne dokumente, ovisi prije svega o roku trajanja garancije. Iz tog je razloga klauzula o trajanju garancije redovito jedan od njenih osnovnih sastojaka. ZOO, međutim, do donošenja novele iz 2008. nije sadržavao bilo kakve odredbe o trajanju garantne obveze prema korisniku. Te odredbe sada su sadržane u čl. 1042 u kojem se propisuje da "rok valjanosti garancije može njome biti određen do određenog datuma ili do predočenja isprave kojom se potvrđuje nastup nekog događaja kao mjerodavnog za prestanak njezine valjanosti", a "ako su u garanciji navedena oba roka za prestanak valjanosti garancije, njezina valjanost prestaje protekom prvog od tih rokova". Trenutak prestanka valjanosti garancije može se, dakle odrediti ili kalendarski tj. na određeni dan ili nastupom nekog događaja (npr. predajom izgrađenog objekta, potpisom zapisnika o primopredaji i sl.). Rok koji istječe na dan naznačen u garanciji ima karakter raskidnog roka, a predočenje isprave o nastupu relevantnog događaja karakter raskidnog uvjeta, jer samim istekom tog roka, odnosno predočenjem te isprave prestaju postojati pravni učinci izdane garancije, odnosno bančina garantna obveza²¹.

²⁰ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05;41/08; 125/11; 78/15; 29/18; 126/21, čl. 1043

²¹ Oršulić, I., & Bulum, B. (2011.). Zbornik radova Pravnog fakulteta. Split: hrcak.srce.hr., Vol. 48, No. 3, str. 540.-541.

6. Ugovor o tekućem računu

Ugovorom o bankarskom tekućem računu banka se obvezuje nekoj osobi otvoriti poseban račun i preko njega primati uplate i obavljati isplate u granicama njezinih novčanih sredstava i odobrenog kredita. Ugovor o otvaranju tekućeg računa mora biti sklopljen u pisanom obliku. Novčana sredstva na tekućem računu ostvaruju se uplatama od strane položitelja i naplatama novčanih iznosa izvršenih za njegov račun. Banka je dužna preko tekućeg računa obavljati plaćanja za položitelja i onda kad na računu nema pokrića, i to u opsegu koji je predviđen ugovorom o otvaranju tekućeg računa ili posebnim sporazumom. Ova obveza banke može se isključiti ugovorom o otvaranju tekućeg računa. Ako položitelj kod iste banke ima više tekućih računa, aktivni i pasivni saldo tih računa uzajamno se prebijaju, ako nije drukčije ugovoreno. Ako u ugovoru o otvaranju tekućeg računa nije utvrđen rok njegova trajanja, svaka ga strana može otkazati uz otkazni rok od petnaest dana²².

6.8. Kamate i Naknade

Na pozitivno stanje na računu banka obračunava kamatu koja se pripisuje sredstvima na računu. Kamatna stopa je promjenjiva i mijenja se sukladno odlukama banke. Na nedozvoljeno prekoračenje stanja po računu banka obračunava zakonsku zateznu kamatu. Banka obračunava i naplaćuje od vlasnika računa naknadu za obavljene usluge u poslovanju po računu sukladno odluci o naknadama za usluge u poslovanju s građanstvom. Kamate i naknade se naplaćuju direktno s računa korisnika odnosno vlasnikova računa. Porezne obveze temeljem obračunate i naplaćene kamate, ukoliko su zakonom određene snosi vlasnik računa. Na iznos iskorištenog prešutnog prekoračenja banka obračunava kamatnu stopu definiranu odredbama banke, važeću na datum početka korištenja prešutnog prekoračenja, te je ista fiksna za vrijeme trajanja korištenja prešutnog prekoračenja. Kamatna stopa obračunava se mjesečno na iskorišteni iznos prešutnog prekoračenja konformnom metodom na bazi stvarnog broja dana te dospijeva zadnji dan u kalendarskom mjesecu i naplaćuje se s računa. Na iskorišteni iznos limita za uslugu banka vlasniku računa ne obračunava kamatu, ali obračunava jednokratnu naknadu za korištenje na bankomatu definiranu odredbama banke važećeg za vrijeme trajanja korištenja odobrenog prešutnog prekoračenja i/ili limita za uslugu.

6.9. Raspolaganje sredstvima

Vlasnik računa i/ili njegovi ovlaštenici mogu slobodno raspolagati sredstvima na računu do visine raspoloživog stanja. Vlasnik računa ovlašćuje banku da bez ikakve njegove daljnje suglasnosti, dospjele nenaplaćene tražbine nastale iz bilo kojeg njegovog ugovornog odnosa s bankom može naplatiti iz sredstava na računu te iz sredstava sa svih njegovih računa otvorenih u banci. Banka na zahtjev vlasnika računa naručuje izradu debitne kartice vezane uz račun sukladno općim uvjetima za izdavanje i korištenje platnih kartica za građane.

²²Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 562.

Također banka ima mogućnost na zahtjev ovlaštenika naručiti izradu debitne kartice za ovlaštenika sukladno općim uvjetima za izdavanje i korištenje platnih kartica za građane.

6.10. Prešutno Prekoračenje

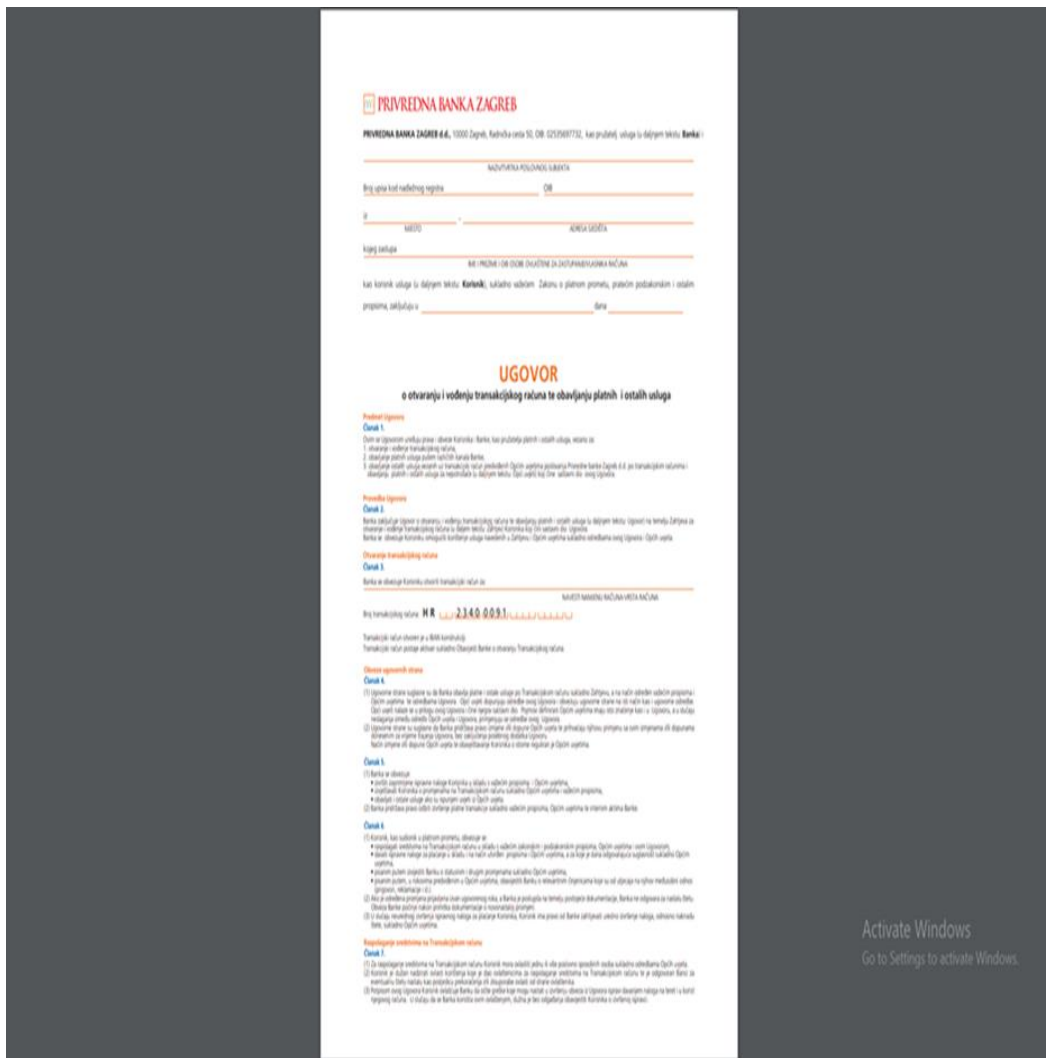
Banka može na temelju ugovora o otvaranju tekućeg računa odobriti vlasniku računa korištenje prešutnog prekoračenja kojim mu stavlja na raspolaganje novčana sredstva koja nadmašuju trenutno stanje sredstava na tekućem računu i/ili uslugu koja omogućava podizanje gotov novca s bankomata uz otplatu na više rata te kupnju uz plaćanje na rate i/ili uz odgodu plaćanja na ugovorenim prodajnim mjestima bez naknade i kamate. Banka potpisivanja ugovora obavještava vlasnika računa o gornjoj granici prešutnog prekoračenja na tekućem računu, umanjenu ili ukidanju prešutnog prekoračenja, o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi, trajanju i uvjetima korištenja prešutnog ograničenja, kao i o naknadama koje banka obračunava za ovu vrstu bankovne usluge. Vlasnik računa ima pravo odbiti mogućnost korištenja odobrenog prešutnog prekoračenja, o čemu je obavezan pisanim putem obavijestiti banku na adresu sjedišta banke ili osobno u bilo kojoj poslovnici banke. Banka može umanjiti (djelomično opozvati) ili ukinuti (otkazati) odobreno prešutno prekoračenje po tekućem računu prema uvjetima iz Općih uvjeta računa čime dopijeva ukinuti ili umanjiti iznos prešutnog prekoračenja. Nedopušteno prekoračenje nastaje terećenjem računa za iznos veći od iznosa raspoloživog stanja po računu. Nedopušteno prekoračenje čini ukupno negativno stanje po računu. U slučaju nastanka nedopuštenog prekoračenja korisnik je obavezan podmiriti sve dospjele obveze po računu.

6.11. Obavijesti

O promjenama stanja na računu banka izvješćuje vlasnika računa na ugovoreni način sukladno Pristupnici za otvaranje tekućeg računa. Sve obavijesti banka u većini slučajeva šalje putem mail-a. U današnjem vremenu odnosno vremenu interneta vlasnik računa ima mogućnost da izmjeni način dostave bilo koje obavijesti korištenjem usluga on-line bankarstva banke.

6.12. Trajanje ugovora

Ugovor se zaključuje na neodređeno vrijeme. Otkaz/raskid ugovora regulirani su odredbama Općih uvjeta računa. U slučaju otkaza/raskida, vlasnik računa dužan je vratiti sve kartice i ostale platne instrumente te je dužan podmiriti banci sve nepodmirene obveze po računu. Ugovorne strane odnosno banka i vlasnik računa (korisnik) potpisivanjem ugovora o tekućem računu suglasno utvrđuju da ugovor o tekućem računu zamjenjuje i stavlja izvan snage ranije ugovore koji reguliraju otvaranje i vođenje računa koji je predmet novopotpisanog ugovora, ako isti postoje.



Slika 2: Primjer ugovora o tekućem računu

Izvor:

https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/SB_SME_poslovniracun/ugovor_o_otvaranju_i_vodenju_transakcijskog_racuna.pdf

6.13. Ostale odredbe

U slučaju spora, ugovara se nadležnost stvarno nadležnog suda u sjedištu banke. Ugovor stupa na snagu danom potpisa svih ugovornih strana, banke i vlasnika računa. Ugovor o tekućem računu sastavljen je u 2 (dva) istovjetna primjerka. 1 (jedan) od primjeraka zadržava banka, a drugi primjerak dobiva vlasnik računa.

7. Ugovor o polaganju vrijednosnih papira

7.1. Pojam

Ugovorom o polaganju vrijednosnih papira banka se obvezuje da će, uz naknadu, preuzeti vrijednosne papire radi čuvanja i ostvarivanja prava i obveza koje se u vezi s tim zahtijevaju. Ako nije drukčije ugovoreno, banka može ostvariti prava iz položenih vrijednosnih papira isključivo za račun položitelja.

Banka je dužna osigurati čuvanje vrijednosnih papira s brižljivošću koja se zahtijeva od ostavoprimca uz naknadu i za račun položitelja poduzimati i sve radnje radi očuvanja i ostvarivanja njegovih prava iz vrijednosnih papira. Ako između strana nije što drugo ugovoreno, banka je dužna naplaćivati dospelje kamate te glavnice i uopće sve iznose na koje položeni papiri daju pravo, čim oni dospiju za naplatu. Pored toga, banka je dužna staviti na raspolaganje položitelju naplaćene iznose, a ako ovaj ima kod banke račun s novčanim pologom, upisati ih u korist toga računa.

Nadalje, banka je dužna na zahtjev položitelja vratiti vrijednosne papire u svako doba, i to u pravilu, u mjestu gdje je izvršeno položenje. Predmet vraćanja su sami vrijednosni papiri, ako između ugovornih strana nije dogovoreno da vraćanje može biti izvršeno plaćanjem odgovarajućeg iznosa.

Vraćanje se može izvršiti samo položitelju ili njegovim pravnim sljednicima ili osobama koje oni odrede, čak i kad je iz samih papira vidljivo da oni pripadaju trećima. O svakom zahtjevu koji treća osoba istakne glede položenih papira, banka je dužna izvijestiti položitelja vrijednosnih papira²³.

7.2. Upravljanje portfeljom vrijednosnim papirima

Ni pojam ugovora o polaganju vrijednosnih papira niti poslovi skrbništva prema ZTVP-u ne uključuju ni ovlast niti dužnost banke da položenim papirima trguje, tj. da ih prodaje i kupuje nove, ili zamjenjuje, ili da svote koje naplati od trećih (ostvarujući prava iz papira) koristi u svrhu pribavljanja odnosno kupnje drugih vrijednosnih papira za položitelja.

²³Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 561.-562.

7.3. Obveze ugovorenih strana

Odredbama čl. 1002. do 1006. uređene su u različitoj mjeri, a to znači da one uređuju samo bankine obveze prema položitelju, dok je položiteljeva obveza plaćanja naknade samo ustanovljena člankom 1002. ali ne i razrađena. Izostanak razrade polagateljeve obveze plaćanja u praksi neće izazvati veće probleme zbog toga što se ona redovito ugovara ili se na ugovor primjenjuju bankini opći uvjeti poslovanja koji sadrže i standardizirane naknade za obavljanje pojedinih bankinih poslova.

7.4. Ostvarivanje prava

Ako nije drukčije ugovoreno, banka može ostvarivati prava iz položenih vrijednosnim papira isključivo na račun položitelja.

Dužnosti banke:

- 1) Preuzimanje vrijednosnih papira
- 2) Čuvanje vrijednosnih papira
- 3) Poduzimanje radnji radi očuvanja i ostvarivanja prava iz preuzetih vrijednosnih papira
- 4) Prenosnje položitelju naplaćenog
- 5) Vraćanje vrijednosnih papira položitelju odnosno plaćanje njihove protuvrijednosti
- 6) Obavješćivanje položitelja o zahtjevima trećih

7.5. Vraćanje vrijednosnih papira

Banka je dužna na zahtjev položitelja vratiti vrijednosne papire u svako doba. Vraćanje se, u pravilu, obavlja u mjestu gdje je izvršeno položenje. Predmet vraćanja su sami vrijednosni papiri, ako između ugovorenih strana nije ugovoreno da vraćanje može biti izvršeno plaćanjem odgovarajućeg iznosa. Vraćanje se može izvršiti samo položitelju ili njegovim pravnim sljedbenicima ili osobama koje oni odrede, čak i kad je iz samih papira vidljivo da oni pripadaju trećima.

7.6. Mjesto vraćanja

Neovisno o tome jeli nakon preuzimanja banka vrijednosne papire fizički premjestila-, npr. u sigurniji sef u svom sjedištu, ili se oni nalaze u podružnici u kojoj je te papire preuzela, vraćanje vrijednosnih papira obavlja se u mjestu u kojem je, prema izričaju odredbe, „izvršeno položenje“ što treba shvatiti kao mjesto u kojem je deponent predao, a banka preuzela vrijednosne papire.

7.7. Zahtjevi trećih osoba

O svakom zahtjevu koji treća osoba istakne glede položenih papira banka je dužna izvijestiti položitelja. I nakon polaganja vrijednosni papiri ostaju dio imovine položitelja, te na njima može biti provedena ovrha radi naplate neke tražbine koju treća osoba ima prema položitelju. Moguće je i da treća osoba polaže ili ima neko pravo na položenim vrijednosnim papirima, a i u tom i u prvom slučaju moguće je da takva treća osoba istakne svoj zahtjev i prema banci kao dužniku svog dužnika (položitelja). Budući da promatrana odredba govori „o svakom zahtjevu“, držimo da se ona ne odnosi samo na zahtjeve koje bi treća osoba istaknula samo glede položenih papira kao takvih, nego i na zahtjeve koji bi se odnosili na vrijednosne papire kao dio deponentove imovine. Kad treća osoba istakne zahtjev, banka je dužna obavijestiti položitelja i to je njezina izričita obveza u slučaju čijeg neispunjenja, koje je rezultiralo štetom za deponenta, banka odgovara deponentu za štetu temeljem članka 348. i sukladno pravilima o odgovornosti za štetu iz čl. 342. do 347. i čl. 349²⁴.

²⁴Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. godina, str.1532.-1540.

8. Ugovor o faktoringu

8.1. Pojam i obilježja

Da bi poslovna praksa bila uspješna potrebna su joj stalni izvori financijskih sredstava. Stalni izvori financiranja su jedan od najvećih problema poslovne prakse. Postoje različite metode financiranja, ali je u poslovnoj praksi faktoring česta metoda financiranja. To je posebna metoda financiranja koja se realizira ugovorom o faktoringu. Ugovor o faktoringu je pravna transakcija koja je zasnovana na instituciji dozname putem koje kreditor faktoru (većinom poslovne banke) doznačuje tražbinu. Prva i najvažnija funkcija faktoringa je financiranje dobavljača. Ostale funkcije faktoringa poput knjigovodstva, plaćanja unaprijed, naplate potraživanja, ustanovljavanja potraživanja, zaštite od neizvršene isplate, također su važne. Trgovinska praksa razvila je mnogobrojne oblike ugovora o faktoringu. Iako imaju svoje raznolikosti, sve vrste ugovora o faktoringu ipak imaju neke zajedničke karakteristike u smislu predmeta, učinka, zaključka, raskida, itd. Ugovori o faktoringu nisu obuhvaćeni u potpunosti postojećim zakonskim propisima, ali su pod regulacijom UNIDROIT-a, tj. Konvencijom o međunarodnom faktoringu²⁵.

8.2. Povijest faktoringa

Faktoring je nastao u 19. (devetnaestom) stoljeću zbog rizika međunarodne trgovine koji je u tom trenutku bio vrlo velik. Stoga su vlasnici engleskih tekstilnih tvornica izvozili svoje proizvode na tržište koje im u tada nije bilo poznato, odnosno na američko tržište. Prodaja se vršila uz pomoć agenata koji su uzimali proviziju. Američki agenti su na vrijeme proširili svoje aktivnosti testiranjem solventnosti kupaca i izvođenjem niza drugih poslova u korist svojih klijenata. Na taj način cijeli proces prodaje obavljao je agent, odnosno od trenutka kad je roba ukrcana u neku luku do naplate potraživanja. Daljnjim razvojem poslovanja dolazi do toga da, na zahtjev vlasnika tvornica i uz povećanje provizije, agent pristaje na jamstvo za solventnost kupaca. Time je u trenutku isporuke dogovoren iznos kapare, što je predstavljalo plaćanje prodajne cijene umanjene za agentovu naknadu (proviziju). Transformacijom provizije u faktoring poslovanje, transformirali su se i subjekti koji su obavljali ovakvu vrstu posla. Faktoring su preuzele banke od kojih su neke bile i specijalizirane za takvu vrstu poslova. Iako je nastao u međunarodnoj razmjeni, punu afirmaciju je doživio u domaćoj trgovinskoj razmjeni, posebno u SAD-u. U europskim zemljama faktoring se pojavio nešto kasnije. Njemačka je bila prva država u Europi koja je prihvatila faktoring. Njegov razvoj je također bio vrlo važan i u Švedskoj i Italiji. Dodatni motiv primjene ovog financijskog instrumenta skrivena je u njegovoj praktičnosti i jednostavnosti u primjeni²⁶.

²⁵ Spasić, Ivanka; Bejatović, Milorad; Dukić-Mijatović, Marijana (2012.), Faktoring-instrument financiranja u poslovnoj praksi- nekoliko važnih aspekata, str. 191

²⁶ ibid., str. 193

8.3. Prednosti i mane

Factoring, kao posebna metoda financiranja, uvelike poboljšava likvidnost sudionika u međunarodnoj razmjeni. Pružanjem i ubrzavanjem isplate potraživanja smanjuju se troškovi. Istovremeno rasterećuje financijske i pravne strukture trgovačke organizacije, sudionici na tržištu roba i usluga, ostavljajući im više prostora i vremena za druge poslove. Čimbenici su relativno financijski jaki i specijalizirani za izradu velikog broja usluga i proizvoda s relativno niskim troškovima. S financijske točke gledišta prednost faktoringa je rast likvidnosti poslovnih subjekata, ali i trgovine općenito.

Mala i srednja poduzeća imaju koristi o faktoringa koji je posebno važan i pogodan za njih jer im poboljšava poziciju na tržištu. Najveća prednost od faktoringa je dostupnost financijskih sredstava kada su potrebni te se poslovanje na tržištu može obavljati bez odgađanja. Za klijenta organizacije faktora (prodavača ili izvršitelja usluga) činjenica da faktor preuzima sve rizike naplate potraživanja vrlo je važan. Naravno, u takvim situacijama troškovi faktoringa su veći.

Naplata potraživanja i druge usluge koje čini faktor (analiza tržišta, vođenje knjiga i sl.) također su vrlo važne jer rasterećuju klijenta od mnogih zadataka i obveza te mu omogućuje da se koncentrira na trgovinu i poslovanje. Osiguranje naplate faktoringom jeftinije je od klasičnog osiguranja (koja čine sve troškove faktoringa manjim). Mana može biti što je financiranje faktoring-om kratkotrajni način financiranja.

Općenito faktoring se realizira kada je faktor siguran u sposobnost plaćanja dužnika.

Uglavnom, financiranje faktoringom se obavlja kod klijenata s većim poslovnim prometom. Prednosti i nedostaci se mogu mijenjati ovisno o stajalištu zbog različitosti u interesima strana u ugovoru o faktoringu. Trošak faktoringa može biti visok što može biti eventualni nedostatak faktoringa za klijenta. Dok je rizik od insolventnosti ili druge prepreke u naplati klijentovih potraživanja nedostatak sa aspekta faktora²⁷.

8.4. Sudionici faktoringa

Kupac faktoringa, tj. specijalizirana financijska institucija (banka, faktor) koji na sebe preuzima rizik oko daljnje naplate potraživanja. Za preuzimanje rizika, kupac potraživanja dobiva određenu naknadu (u pravilu određeni postotak od vrijednosti potraživanja). Faktori provjeravaju naplativost potraživanja prije nego ga prihvate.

Poslovne banke ili tvrtke-kćeri specijalizirane za provođenje faktoringa (u Hrvatskoj tek od 2004.) Danas gotovo sve banke kao jedan od svojih proizvoda pružaju usluge faktoringa.

Funkcije i odnosi između sudionika u poslovanju faktoringom

Kada govorimo o funkcijama faktoring poslovanja, postoji nekoliko funkcija koje ostvaruju pravnu i financijsku sigurnost naplate potraživanja. Sve funkcije koje postoje u faktoring poslovanju su od vrlo velike važnosti. Najvažnija funkcija faktoringa je financiranje (kreditiranje) iz razloga što faktoring zapravo predstavlja vrlo važan izvor financiranja obrne imovine u suvremenom gospodarstvu. Druga funkcija koja ima velik značaj u poslovanju je sigurnost naplate potraživanja. Tu funkciju vrši faktor koji brine o likvidnosti, tj. kreditnoj

²⁷ ibid, str. 194

sposobnosti dužnika, pa u slučaju ne ispunjavanja svojih obveza od strane dužnika, faktor se odriče prava na otkup duga za iznos koji je već plaćen klijentu.

Factoring ima osim ove dvije funkcije i uslužne funkcije, odnosno organizacija faktora vodi brze dokaze o naplati potraživanja od kupca, brigu o datumu dospeljeća potraživanja za naplatu prema kupcima, vodi knjige za klijente, obračunava poreze i provizije, troškove itd. Faktor se može baviti odnosno obavljati i druge usluge koje nisu izravno povezane s ugovorima o faktoringu, ali imaju neizravni značaj za njihovu realizaciju poput testiranja i analize tržišta, statistike prometa itd.

U faktoringu se uvijek pojavljuju tri subjektna sudionika koji ulaze u međusobne odnose, tj. u poslovanje. Tu spadaju faktor (banka), prodavač (isporučitelj) robe, odnosno izvršilac usluge (klijent) i kupac koji je korisnik usluge (koji se u ovakom tipu odnosa pojavljuje u ulozi dužnika). Sudionici faktoringa stupaju u međusobne odnose odnosno faktor sklapa ugovor o faktoringu s klijentom na temelju kojeg klijent prenosi jedno ili više potraživanja prema faktoru, a zauzvrat prima naknadu u određenom postotku od prenesenih potraživanja. U većini slučajeva taj postotak doseže oko 80-90% ustupljenih potraživanja. Prilikom sklapanja ugovora o faktoringu dužnika se o tome mora obavijestiti inače će se njihove ugovorne obveze s prodavateljem koji je izvršitelj usluge regulirati faktorom.

U poslovima međunarodnog faktoringa pojavljuje se više od tri sudionika. Odnosno pojavljuju se četiri sudionika, a to su: domaći faktor i domaći izvoznik te inozemni korespondentni faktor i uvoznik. U ovakvom obliku složenog poslovanja domaći faktor dodjeljuje potraživanja korespondentnom faktoru za naplatu potraživanja. Druga varijanta međunarodnog faktoringa moguć je tamo gdje domaći faktor stupa u izravan kontakt s uvoznikom preko svoje inozemne podružnice. Potraživanja se isplaćuju neposredno nakon prijena, a najkasnije do datuma dospeljeća. Na taj način klijent si osigurava potrebnu likvidnost koju dobiva nakon primitka novčanih sredstava što mu omogućuje kupiti robu od dobavljača, po sniženim cijenama.

Moguća je situacija da klijent prenese faktoru sva svoja potraživanja prema (svim) svojim dužnicima, tj. dolazi do globalne cesije potraživanja. Na taj način klijent se oslobađa od dužnosti vezane uz naplatu svih potraživanja i usmjerava svoju pozornost na sve svoje osnovne i redovite aktivnosti u poslovanju. Moguća (negativna) posljedica ove „globalne cesije“ može biti povećana razina „povezanosti“ s čimbenikom i „ovisnosti“ o čimbeniku u poslovnim aktivnostima.

U poslovanju s ugovorima o faktoringu faktor se može odreći prava naplate potraživanja prema klijentu, time preuzima ulogu jamca naplate njezinih tražbina (del credere faktoring), kako bi se maksimizira smanjenje rizika nemogućnosti naplate potraživanja koja faktor preuzima kako bi ispitao kreditnu sposobnost klijentovih dužnika. U ugovorima o faktoringu faktor zaslužuje pravo, u slučaju niske kreditne sposobnosti dužnika, odbije jamstvo za naplatu svog duga. U ovom slučaju rizik naplate pada na klijenta. Faktoring s jamstvom podrazumijeva veće naknade za faktora.

Ugovorne strane redovito ugovaraju dopušteni iznos limita potraživanja za pojedinačnog dužnika, koji nije vremenski ograničen i obnovljiv. U uvozno-izvoznim poslovima uloga čimbenika posebno je važna, jer preuzimanjem određenih obveza (ispitivanje kreditne sposobnosti, naplata potraživanja i sl.), osigurava nesmetano i kontinuirano funkcioniranje poslovanja²⁸.

²⁸ ibid, str. 194

8.5. Tipovi faktoring poslovanja

Postoji nekoliko podjela faktoring poslovanja u zavisnosti o različitim kriterijima (i s njima povezani ugovori). Činjenicom da faktori mogu djelovati u nekoliko različitih funkcija koje su vrlo važne za faktoring poslovanje. Jedna od najvažnijih podjela poslovanja faktoring dijeli prema opsegu funkcija koje su unutar određenog faktoring poslovanja. Ovisno o tome koja se od (mogućih) funkcija ostvaruje u pojedinom poslovanju (osiguranje plaćanja, kreditiranje, pružanje profesionalnih usluga) faktoring se dijeli na „pravi“ u kojem su sve funkcije prisutne i „kvazi“ faktoring gdje su neke funkcije izostavljene (funkcija preuzimanja rizika nelikvidnosti dužnika).

Kod „pravog“ faktoringa faktor preuzima kratkoročna potraživanja klijenta iz ugovora (ugovor o prodaji robe ili pružanju usluga) s trećom osobom. Faktor se obvezuje na predujam (kreditiranje) klijenta, preuzimanje rizika nelikvidnosti kupca (dužnika iz ugovora o prodaji robe ili pružanja usluga) te vođenje poslovne evidencije odnosno knjigovodstva. Osim ove podjele, postoji i druga podjela, na „otvoreni“ i „neotkriveni“ faktoring. Podjela je osobito specifična za anglosaksonsko pravo.

U „otvorenom“ faktoringu klijent (izvoznik) ustupa faktoru svoja inozemna potraživanja te ujedno ima obvezu (dužnost) obavijestiti stranog kupca o cesiji tražbine i pozvati ga na plaćanje dugovne cijene faktoru. Dvije su „varijante“ otvorenog faktoringa, u prvoj izvoznik prenosi svoja potraživanja prema inozemnom kupcu na faktora i prestaje suradnja između klijenta i kupca u osnovnoj djelatnosti, a na njegovo mjesto dolazi faktor kao tražitelj (cesija potraživanja). Faktor, za ustupljeno potraživanje, plaća klijentu (izvozniku) određenu vrijednost tog potraživanja, uz odbitak kamata, troškova i provizije. Ta vrijednost ide i do 95% knjigovodstvene vrijednosti potraživanja ovisno o razini prometa, riziku koji faktor preuzima, bilanci kupca. Imajući u vidu visoku cijenu koju plaća faktor, prije ustupanja potraživanja, faktor se raspituje o bonitetu stranog kupca.

U okviru tzv. „globalne cesije“, faktor nije dužan preuzeti svako potraživanje koje mu se nudi, pogotovo ako se potraživanje čini dvojbenim. Za razliku od prve varijante u drugoj varijanti otvorenog faktoringa izvoznik (klijent) ustupa potraživanje faktoru samo u svrhu prikupljanja novčanih sredstava.

Cesija se ne obavlja kako bi klijent definitivno prenio potraživanja faktoru, ali samo kako bi faktor mogao naplatiti potraživanja inozemnog kupca u ime domaćeg izvoznika (naručitelja). „neotkriveni“ faktoring prilično je složen pravni posao u kojem je prisutnost faktora u poslovanju skriven od treće strane (skriveni faktoring).

U skrivenom (neotkrivenom) faktoringu izvoznik prodaje robu spremnu za izvoz u zamjenu za gotovinu. Faktor, koji je skriveni sudionik, preprodaje tu robu, za kredit, preko izvoznika stranom kupcu. Pred inozemnim kupcem pojavljuje se samo klijent, koji nije vlasnik robe od trenutka kada je roba prodana faktoru. Klijent se pojavljuje u svoje ime i za račun faktora kao njegov komisionar, tj. provizijski agent. Ovakva, prilično komplicirana, transakcija omogućuje povećanje cijene (od trenutka kada su faktorov profit i kratkoročni krediti dani izvozniku, uključeni su u povećanje cijene).

Prilikom korištenja takvih kompliciranih transakcija izvoznik dobiva gotovinu bez obzira jeli se roba prodaje na kredit ili ne. S druge strane, faktor dobiva znatno veću proviziju. Jedna od značajnijih podjela je podjela u kojoj se faktoring dijeli na faktoring s regresom ili bez regresa.

Prilikom korištenja faktoringa s regresom u slučaju nemogućnosti faktora da naplati tražbinu, faktor ima pravo na povrat prema klijentu (faktor ima pravo zahtijevati od klijenta povrat

uplaćenog predujma uvećanog za ugovorenu naknadu). Za razliku od faktoringa bez regresom u kojem rizik naplate snosi sam faktor, u faktoringu s regresom rizik naplate snosi klijent odnosno ustupatelj potraživanja. Dakle, faktoring se prirodno može podijeliti i prema teritorijalnom principu.

Podjela se vrši na domaći i međunarodni marketing, ovisno o tome je li ugovor između faktora i klijenta zaključen u istoj zemlji ili ne. Imajući u vidu broj subjekata u faktoring poslovanju moguće je napraviti podjelu na izravni i neizravni faktoring. S obzirom na njegov međunarodni karakter, pojavljuju se dva čimbenika: izvozni i uvozni. Neke od spomenutih podjela mogu se međusobno preklapati, poput međunarodnog i neizravnog faktoringa²⁹.

8.6. Tržište faktoringa u EU

U Europskoj uniji faktoring poslovi su u većini slučajeva vođeni od strane banaka ili njihovih podružnica. O obzirom na broj korisnika, dominantni korisnici faktoring usluga u Europskoj Uniji su mali i srednji poduzetnici koji čine 80%. Mali i srednji poduzetnici ostvaruju 69% prometa faktoring industrije. 2010. godine ukupni prihod faktoringa u EU je iznosio 989.951 milijuna eura te je predstavljao 8,43% udjela u BDP-u Europske Unije. Glavni instrument za prijenos potraživanja u faktoringu je cesija. Treba naglasiti da, kad su ovi poslovi u pitanju, u nekim zemljama prijenos potraživanja nije dopušten. Umjesto njega koristi se osobna subrogacija.

Cesija predstavlja ustupanje potraživanja koja se obavlja na temelju sporazuma (ugovora) između ustupatelja (cedent) i opunomoćenika (cesionara) te pritom pristanak dužnika nije potreban. Jedini uvjet koji se mora ispuniti, da bi cesija bila pravovaljana, je postojanje (nekoj oblika) obavještanja dužnika o ustupanju potraživanja. U zemljama građanskog prava uobičajena je praksa korištenje sustava notarske obavijesti (bilježenje obavijesti), za razliku od kontinentalnih, zakon i praksa anglosaksonskih zemalja, primjenjuju sustav registriranja potraživanja.

Primjena registracijskog sustava ima dvije funkcije, osim obavještanja dužnika o ustupanju potraživanja, upis služi i kao sredstvo sigurnosti faktora (njime se utvrđuje prioritet naplate u njegovu korist). Osim razlika u sustavima informiranja dužnika o izvršenoj cesiji, tj. promjeni vjerovnika, razlike između građanskog prava i nekih sličnih prava drugih država predstavljeni su u pogledu dopuštenosti ugovaranja zabrane ustupanja potraživanja koje je općenito pod znakom upitnika. U zemljama kontinentalnog prava, na primjer Engleska, također je dopušteno ugovaranje zabrane ustupanja potraživanja. To dovodi do posljedice, odnosno do nevaljanosti ustupljenog potraživanja (u tom slučaju cesionar ne može naplatiti potraživanje od dužnika).

Stav američkog Uniform Commercial Code-a (UCC-a) potpuno je suprotan, tj. apsolutno je zabranjeno ugovarati zabranu ustupanja potraživanja. Ova apsolutna zabrana ustupanja potraživanja najviše odgovara jakim komercijalnim subjektima koji se pojavljuju kao kupci u velikom broju poslova u kojima kupuju (uzimanje u obzir eventualne promjene vjerovnika uvelike bi zakomplicirale njihov položaj). U skladu s odredbama ugovora o faktoringu (između faktora i klijenta) klijent (prodavatelj, izvođač usluga) ustupa svoja buduća potraživanja (iz ugovora o prodaji ili pružanju usluga sklopljenih s kupcem robe ili usluge) faktoru.

²⁹ibid, str. 197-198

Faktor prema kupcu robe ili usluge ima poziciju vjerovnika iz ugovora iz kojeg potječe Ustupljeno potraživanje. Prema odredbama iz ugovora dužnik može sve prigovore koje je imao u vezi s faktorom staviti i na svog prethodnika. Odnos faktora prema trećoj strani koja može tražiti pravo naplate iz ustupanja potraživanja (pogotovo u slučaju „globalne cesije“) može biti značajan za faktoring posao.

Gledajući moguća potraživanja trećih osoba, u praksi se mogu pojaviti sporne situacije, u skladu s zakonskim propisima ugovornog prava u zemljama kontinentalne pravne tradicije, tj. kontinentalnog prava prioritet u naplati ima vjerovnik koji je prvi stekao to pravo ili onaj o kome je dužnik prvi put obaviješten.

Za razliku od zemalja s kontinentalnim pravom, anglosaksonske zemlje (koje prakticiraju sustav registracije kao sustav informiranja dužnika) uspostavljaju prioritet u prikupljanju prema redoslijedu (njihovih) upisa u registar³⁰.

³⁰ibid, str. 198-199

9. Ugovor o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira

Pored tih općih pravila o ugovoru o kreditu, ZOO posebno uređuje pravila o ugovoru o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira. Tim ugovorom banka odobrava kredit u određenom novčanom iznosu uz osiguranje zalogom vrijednosnih papira koji pripadaju korisniku kredita ili trećemu koji na to pristane. Kao i ugovor o kreditu, i ovaj poseban ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku, te mora sadržavati naznaku vrijednosnih papira koje se zalažu, tvrtku i sjedište, odnosno ime i prebivalište imatelja papira, iznos i uvjete odobrenog kredita te iznos i vrijednost papira koji je uzet u obzir za odobrenje kredita. Ako korisnik ne vrati po dospelosti dobiveni kredit, banka može, u svrhu namirenja, prodati založene vrijednosne papire prema pravilima založnog prava³¹.

9.1. Bitne značajke ugovora

Kako je ugovor o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira i dalje ugovor o kreditu, on mora sadržavati sve bitne značajke koje mora sadržavati i ugovor o kreditu, odnosno mora biti sklopljen u pisanom obliku i sadržavati svotu i „uvjete“ kredita.

Ugovor na temelju zaloga vrijednosnih papira prema tome mora sadržavati:

- Naznaku vrste, broja (količine) i svote odnosno obveze koju sadrži/e vrijednosni papir/i (npr. deset obveznica Ministarstva financija RH izdanih određenog dana odnosno određene serije i određene nominalne svote, ili pedeset redovnih dionica na ime određenog d.d-a, izdanih određenog dana ili određene serije i određene nominalne svote); kod vrijednosnih papira izdanih u seriji nije potrebna potpuna individualizacija vrijednosnih papira jer vrijednosni papiri iste serije daju ista prava.
- Naznaku vrijednosti vrijednosnog/ih papira koja je uzeta u obzir; založni vjerovnik ima pravo namiriti se iz vrijednosti papira, a ta vrijednost ne mora biti istovjetna nominalnoj vrijednosti, a vraćanje kredita u prvom redu ne osigurava nominalna vrijednost papira nego prometna. Osobito bi vrijednost morala biti naznačena ako bi se radilo o tzv. Robnim papirima (npr. skladišnice) ili dionicima bez nominalne svote.
- Podatke o tvrtki i sjedištu, odnosno prebivalištu imatelja vrijednosnih papira, jer vrijednosne papire banci u zalog može dati i treća osoba, a ne samo korisnik kredita.

9.2. Vrijednosni papiri kao objekt zaloga

9.2.1 Zalog prava

Smisao zaloga „vrijednosnih papira“ je u zalaganju prava, tj. tražbina koje proizlaze iz vrijednosnih papira. Stoga se ovdje radi o zalaganju prava, a kako je založno pravo stvarno

³¹ Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 432.

pravo, na zalaganje vrijednosnih papira treba primijeniti odredbe čl. 298. ZVDSP-a i druge njegove odredbe o zalaganju prava.

9.2.2. Vrste vrijednosnih papira i izvori prava

Vrste vrijednosnih papira koje mogu biti založne, nisu ograničene, pa najopćenitije govoreći u obzir dolaze vrijednosni papiri bilo koje vrste. Pojedine vrste vrijednosnih papira u pravilu su detaljnije uređene posebnim propisima, pa će pri zalaganju vrijednosnih papira u pravilu biti potrebno, i to u prvom redu primjene, uzeti u obzir i posebni propis koji uređuje odgovarajuću vrstu vrijednosnih papira. Posebno je potrebno spomenuti ZTVP i nematerijalizirane vrijednosne papire i zato što taj Zakon uređuje cijelu skupinu vrijednosnih papira i to one koji se često nazivaju ulagački (investicijski), i zato što taj Zakon, posebice glede nematerijaliziranih vrijednosnih papira, sadrži više posebnih pravila koja najčešće proizlaze upravo iz okolnosti što se radi o nematerijaliziranom vrijednosnim papirima, tj. elektroničkim vrijednosnim zapisima, a ne ispravama.

9.2.3. Prijenos prava iz papira

S obzirom na legitimacijsko svojstvo vrijednosnih papira i dužnost ispunjenja obveza samo zakonitom imatelju vrijednosnih papira, za bankino stjecanje založnog prava na pravima iz vrijednosnih papira koji se zalažu, bit će nužna predaja samog vrijednosnog papira i založni prijenos prava iz papira, pri čemu će način prijenosa ovisiti o tome kako vrijednosni papir glasi. Glede nematerijaliziranih vrijednosnih papira, prijenos će biti nužno obaviti sukladno pravilima koja proizlaze iz ZTVP-a.

9.2.4. Vrijeme prijenosa i predaje

Kao i u drugim okolnostima u kojima je strana (čija obveza dopijeva nakon dopijeca obveze druge strane) dužna drugoj strani predati neko sredstvo za osiguranje vlastitog ispunjenja, tako i ovdje treba uzeti da je korisnik, odnosno treći koji daje papire u zalog, dužan prenijeti i predati vrijednosne papire banci prije nego što banka ispuni svoju obvezu stavljanja određene novčane svote na raspolaganje korisniku, odnosno najkasnije u tom trenutku. Ovaj redoslijed ispunjenja, čak i kad nije ugovoren, proizlazi iz svrhe ugovaranja zalogu vrijednosnih papira.

9.2.5. Ispunjenje prava iz založenih papira

Predmet zalogu mogu biti vrijednosni papiri koji ne sadrže jedinstvenu tražbinu što dopijeva u određeno vrijeme, nego koji daju povremene prinose, kao što su dionice ili anuitete obveznice. Tada će biti naglašeno pitanje ispunjenja prava iz založenih vrijednosnih papira.

Založni vjerovnik (banka) dužan je poduzimati mjere potrebne za očuvanje založene tražbine, tj. tražbine iz založenih papira, a ako ona ne daje kamate ili povremena druga davanja, on je dužan te tražbine naplaćivati. Kad založena tražbina dospije za ispunjenje, založni vjerovnik je dužan učiniti što je potrebno da je dužnik ispuni i primiti ispunjenje, a kad „je na ime ispunjenja založene mu tražbine založni vjerovnik primio novac, dužan je položiti ga na sud“.

9.3. Dospijeće korisnikove obveze

Ako korisnik po dospelju ne vrati banci „dobiveni kredit“ odnosno određenu svotu, banka može prodati založene vrijednosne papire prema pravilima založnog prava. Iako držimo neprijepornim da banka stječe pravo prodati založene vrijednosne papire i u slučaju neispunjenja dijela obveze vraćanja (anuiteta, obroka) dobivenog kredita po dospelju, ipak držimo potrebnim naglasiti kako u slučaju zalaganja većeg broja vrijednosnih papira banci ne bi pripadalo pravo prodati sve vrijednosne papire, nego samo onoliko vrijednosnih papira koliko je potrebno za namirenje dospjelog, a neispunjenog dijela njezine ukupne tražbine³².

³² Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. Godina, str. 1567.-1570.

10. Ugovor o bankarskom novčanom pologu

10.1. Pojam i obilježja

Ugovor o novčanom pologu je sklopljen kad se banka obveže primiti, a položitelj položiti kod banke određeni novčani iznos, a ovim ugovorom banka stječe pravo raspolagati položenim novcem i dužna je vratiti ga prema uvjetima predviđenim u ugovoru. Slijedom navedenog proizlazi da je najvažniji sastojak ovog ugovora određeni novčani iznos, a stranke u ugovoru su banka i položitelj, a ako jedna osoba kod jedne banke ili kod više njezinih poslovnih jedinica ima više računa, svaki od tih računa je samostalan.

10.2. Otvaranje računa

Na temelju ovog ugovora banka otvara račun u korist i na teret kojega upisuje sve tražbine i dugovanja koja proizađu iz poslova s položiteljem ili za njegov račun s trećim. No, ne upisuju se u račun one tražbine, odnosno dugovanja koja ugovorene strane sporazumno isključe. Ako među ugovorenim stranama nije drugačije dogovoreno, nalozi za uplatu i isplatu s računa položitelja upućuju se u sjedište banke kod koje je račun otvoren.

10.3. Otklanjanje dugovanog salda

Sve isplate s tog računa banka je obvezna obavljati u granicama raspoloživih sredstava. Ako je banka obavila jednu ili više uplata i isplata u okviru ugovora o pologu, koje čine račun pasivnim, o tome mora bez odgađanja obavijestiti položitelja, koji je dužan odmah poduzeti mjere radi otklanjanja dugovnog salda.

10.4. Vrste novčanih pologa

Novčani polog može biti po viđenju ili oročen, s otkaznim rokom i bez otkaznog roka, s posebnom namjenom i bez namjene. Ako nije suprotno ugovoreno, smatra se da je račun novčanog pologa po viđenju te položitelj računa ima pravo raspolagati dijelom ili cijelim saldonom u svakom trenutku.

10.5. Stanje računa

Banka je dužna obavješćivati položitelja o svakoj promjeni stanja na njegovu računu, a pored toga banka je dužna koncem svake godine, a ako je to ugovoreno ili uobičajeno i češće, obavijestiti položitelja o stanju računa, odnosno o saldu.

10.6. Plaćanje kamata

Banka plaća kamate na novac koji je kod nje položen (pasivna kamata), ako zakonom nije drukčije određeno, dok se visina kamata utvrđuje ugovorom o položenju sredstava, a ako ugovorom ništa nije predviđeno, plaćaju se zakonske kamate³³.

10.7. Mjesto uplata i isplata

Ako među ugovornim stranama nije drukčije dogovoreno, nalozi za uplatu i isplatu s računa položitelja upućuju se u sjedište banke kod koje je račun otvoren.

10.8. Postojanje više računa

U slučaju da ista osoba ima kod jedne banke ili kod više njezinih poslovnih jedinica više računa, svaki od tih računa je samostalan³⁴.

10.9. Ulog na štednju

Ako je novčani polog primljen kao ulog na štednju, banka, odnosno štedionica izdaje položitelju štednu knjižicu, koja može biti izdana samo na ime određene osobe. Nekada je ona mogla biti i na ime donositelja, no zbog borbe protiv pranja novca, takva je mogućnost ukinuta i u zakonu. U tu štednu knjižicu se unose sve uplate i isplate novca, a upis u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlaštene osobe je dokaz o izvršenim uplatama, odnosno isplatama. Ulozi na štednju mogu biti po viđenju ili oročeni s otkaznim rokom i bez otkaznog roka. Na štedne uloge plaćaju se kamate, a visina kamata utvrđuje se ugovorom o ulaganju, a ako ugovorom nije ništa predviđeno, plaćaju se zakonske kamate³⁵.

³³ Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 560.

³⁴ Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. godina, str. 1515.-1520.

³⁵ Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o., str. 561.

LITERATURA

1. Spasić, I., Bejatović, M., & Dukić-Mijatović, M. (2012). Ekonomska istraživanja. FAKTORING – INSTRUMENT FINANCIRANJA U POSLOVNOJ PRAKSI – NEKOLIKO VAŽNIH PRAVNIH ASPEKATA, 193-199.
2. Oršulić, I., & Bulum, B. (2011.). Zbornik radova Pravnog fakulteta. Split: hrcak.srce.hr.
3. Hodak, M. Lj. (2010.). Osnove trgovačkog prava. Zagreb: Mate d.o.o.
4. Slakoper, Zvonimir: Bankovni i financijski ugovori: Ugovor o kreditu u Zakonu o obveznim odnosima: Hrvatska pravna revija, 2006. Godina
5. Gorenc, Vilim: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, 2005. Godina
6. Banka, Erste(2022). Ugovor o tekućem računu, Dubrovnik.
7. Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05; 41/08; 125/11; 78/15; 29/18; 126/21

INTERNETSKÉ STRANICE

1. http://www.poslovniforum.hr/ugovori/primjer_ugovora.asp
2. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_02_10_208.html
3. www.asistent.me/dw/ugovori/ugovor-o-sefu.docx
4. https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/SB_SME_poslovniracun/ugovor_o_otvaranju_i_vodenju_transakcijskog_racuna.pdf
5. https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/SB_SME_poslovniracun/ugovor_o_otvaranju_i_vodenju_transakcijskog_racuna.pdf
6. <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima>

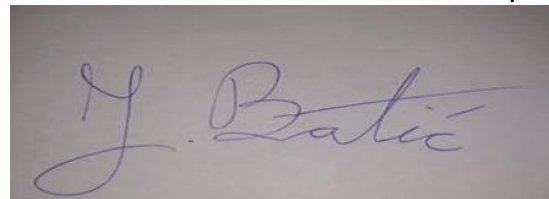
IZJAVA O AUTORSTVU I IZVORNOSTI RADA

kojom ja **Jero Batić**, **0275070483**, izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da:

- sam završni/diplomski rad pod naslovom: **Bankarski ugovori**, na studiju: **Poslovna Ekonomija**, izradio samostalno, pod mentorstvom **prof.dr.sc. Branke Milošević Pujo**.
- Sam u izradi koristio navedenu literaturu i pri tome se pridržavao etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora te niti jedan dio rada nije izravno preuzet iz tuđih radova.
- Sam suglasan da se sadržaj moga rada trajno pohrani i objavi u Repozitoriju Sveučilišta u Dubrovniku te se time, putem interneta učini javno i bez naknade dostupan **svima** .
- sadržaj moga rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i eventualno nakon obrade uređenog rada.
- sam prilikom korištenja slika s interneta poštovao autorska prava

Ime i prezime studenta:
Jero Batić

Potpis

A photograph of a handwritten signature in blue ink on a light-colored surface. The signature is written in a cursive style and reads "J. Batic".

U Dubrovniku, 12.6.2022.